

At nevna nøvn í fjölmiðlunum

Jústinus Eidesgaard, journalistur búsitandi í Singapore, spyr í hesi kronikkini um tað er rætt í fjölmiðlunum at nevna bygdina har ein slagsbróður, ella ein ørur/vitleysur bilførari er ættaður og harvið leggja alla bygdina undir ólevnaðin hjá einum einstøkum. Hví ikki ístaðin at plasera ábyrgdina á røttum stað og nevna persónin við fullum navni. Hetta kundi virka sissandi á nógva harðskapin í Føroyum

JÚSTINUS EIDESGAARD

Illgerðarmaðurin var fuglfirðingur... Fuglfirðingur smíldrar fløsku í andlitid á klaksvíkingi... Fuglfirðingur leggur á blaðstjóra... Hetta eru yvirskriftir leysliga eftir minninum í Sosialinum seinastu mánaðarnar

Seinastu tíðina havi eg lagt merki til eina broyting, tá journalistarnir á blaðunum heima skriva um hendringar, ið fara við sær brot á revsilógina. Kanska er broytingin til tað betra, eg veit ikki rættuliga. Tó fyrirkemur tað mær, at hon í løtuni ørkymlar meira enn hon ger gagn. Broytingin er, at nú eru blaðini konsekvent farin av nevna hvaðan brotsmaðurin er ættaður.

Fuglfirðingur smíldrar fløsku í andlitid á monnum... Fuglfirðingar sparka liggjandi mann... Fuglfirðingar vóru í rokinum í Havn um vikuskiftid... Eg veit ikki hvat bagir fuglfirðingum í kær grannabygd míni. Hetta eru tankarnir eg siti eftir við aftan á lesnaðin seinastu vikurnar.

Fyrr hevur tað verið soleiðis í blaðunum, at hevur bardagi verið í Havn, so hevur lögreglan ikki upplýst, just hvaðan teir óðu vóru ættaðir. Vóru teir av bygd, so kundu teir fjala seg aftanfyri at: »ungir menn bardust í Havn um vikuskiftid...«

Hevur bardagin gingið fyri seg á bygd, so hevur lesarin kunna gitt, at helst hevur verið talan um vágamenn, tá eitt nú bardagi hevur verið í dansi í Miðvági.

Politiið hevur vanliga ikki ómakad sær at greitt frá, at slagsbróður úr Havn hava gjørt um seg á bygd. Hetta kemur sjálvsagt eisini fyri, men lesarin fær ikki at vita, at havnarmenn hava verið í bardaga á bygd. Havnarmenn verða konsekvent fjaldir aftan fyri at: »Ungur maður, ella 23 ára gamal knústi ella fekk knúst nesi-na í bardaga í Havn...« o.s.v.

Nú nærkast við kjarnini í hesum máli um nýggi skrivihátturin er til tað betra ella

ikk.

At teir ungu eru ættaðir úr Fuglafirði ella av Vatnsøyrum, sum dømi, kemur ikki lesaranum við, tá hetta stendur einsamt. Tá skrivað verður á hendan hátt, so leggur blaðið fulgfirðingar og vatnsøyrarmenn allar samlar undir at verða bøl-menni, ella menn, sum ikki kunnu stýra sær í brennivíni. Øll vita, at hetta als ikki er soleiðis. Meginparturin av fulgfirðingum eru av fittastu monnum, skilafólk, skapandi og røsk. Sama er við vatnsøyrarmonnum. Tit har vesturin mugu fyrigeva mær, um eg beri tykkara bygdheiti skreivi fram málsliga, eg veit ikki rættuliga um tit verða kallaðir ørvísi.

Var fulgfirðingurin ella vestanmaðurin í staðin nevndur við fullum navni og aldri, so var ábyrgdin plaserað á røttum stað og so var ikki ein heil bygd lögð undir ólevnaðin hjá einum einstøkum persóni.

Høvuðsgrundgevingin á blaðunum fyri ikki at nevna nøvn hevur verið, at hetta fer at ganga ov hart útyvir familjuna.

Eg trúgi als ikki, at hetta er soleiðis. Tá ein persónur soleiðis fullkomiliga missir tamarhaldið á sær sjálvum, so er familjan longu so illa rakt, at hon kann ikki rakast meinari. Hennara næstringur er sannur gloypibiti á hvørjum einasta bindi-klubba har í nánd. Smálutir um hansara ógerningar verða útgreinaðir nóg neyvari enn forsvarligt er í blaðunum. Hann er dagsins samtalevni. Millum summi dagsins hetja. Ein slíkur persónur er so almennur í tí bygdini ella býnum, har hann kemur frá, at hann gerst ikki almennari, um hann verður prentað í blaðunum. Hann er eisini almennur kring alt landið, tí samskiptið millum bygd og bý í Føroyum er betri enn nakrastadni í heiminum.

Sjálvandi eru tað ikki í øllum málum, at tað er rætt at nevna nøvn. Tá talan er um siðamisbrot, so kann

slík skiving skaða nóg meira offrið og familju tess enn neyðugt er. Sama er við harðskapi heima, her er ikki at rætt at nevna nøvn, um ikki offrið sjálvst ynskir tað. Í drápsmálum er tað upp til dómarin, um nøvn kunnu nevast, meðan rætturin situr. Tá fólk doyggja fyri egnari hond eigur serligt varsemi at verða nýtt. Men hugsa vit um øll onnur vanlig brot á revsilógina, eitt nú rúsdrekkakoyring, innbrot og harðskap so áttu vit ikki at blunka við at nevnt nøvn. Væl at merkja um talan er um fullfór fólk. Kanska hevði hetta virka sissandi á nógva harðskapin heima í løtuni. Ongin orsök er at óttast at skivingin verður ógvuslig. Journalistar hava sær pressuettisku reglurnar at ganga eftir.

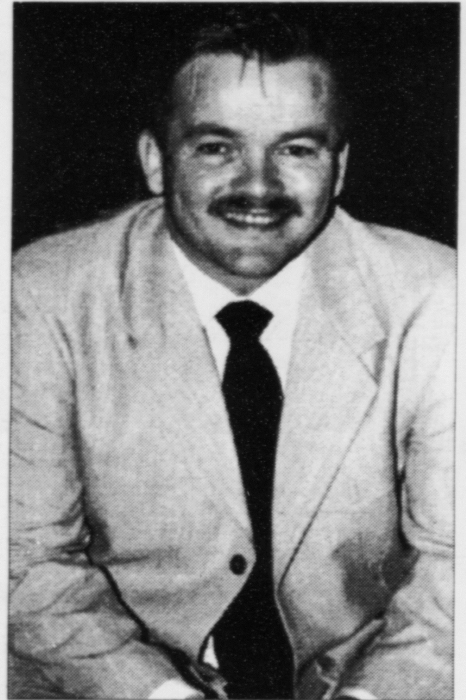
Tíðindini frá lögregluni í teimum báðum stóru blaðunum er lítið upplýsandi lesnaður og hann heldur eggjar gitingum og slatri, enn steðgar teimum. »Ein maður úr Havn niðursligin...« Ein maður úr Hósvík gekk berserkagongd...« Ein fuglfirðingur... o.s.v. Lög-reglutíðindini seta nóg fleiri spurningar enn tey geva svør. Tað kann so ikki verða uppgávan hjá prentaðu miðlunum. Ein stór opinheit frá lögregluni, saman við tilvitað at nevna nøvn, hevði givið lesaranum munandi meira skilgan lesnað enn verandi gátur. Gátur har bindi-klubbin og vanligi slaturin má fylla restandi holi.

Eg kenni hesa skiving á egnum ryggi, havi skrivað túsundtals politistubbar gjøgnum árinu sum hava verið fyltir við uttanumtosi. Hetta kemst av, at sum ein óskrivað lóg, so verður álagt journalistinum at ørkymla lesaran. Ger hann ikki hetta, so læsir keldan, tað er politiið, munnin fyri viðkomandi. Journalisturin skal fyrst og fremst skriva soleiðis, at lesarin ikki finnr fram til hvør viðkomandi brotsmaður er. Síðan skal helst skavast somikið útyvir at aðrir persónar eisini verða fjaldir. Kanska onkur pol-

itistur er pápabeiggi ella mammubeiggi, ella vinur av húsinum. Lögreglan hevur tikið sær rætt til at avgerða hvat skal standa í blaðunum, líka mikið hvussu lítið málið er. Tað er næstan ald-rin av ótta fyri at upplýs-ningarnir kunnu seinka ein-um máli at verða upplárað, at upplýsingarnir verða hildnir aftur. Nei orsøkin er, at lögreglan hevur tikið sær rætt til meta um hvat er gott fyri lesaran ella ikki. Í veruleikanum lata føroysku blaðleiðslurnar ein tilvild-arligan vaktavandi á poli-tistøðunum beinleiðis sita og redigerað tilfarið í blað-num, sum ber heitið lög-reglutíðindir. Hetta álit verður lagt á herðarnar á einum persóni, sum ongur fortreytir hevur fyri at hava skil á redaktionellum ar-beiði. Tí er verandi lög-regluskiving mangan betri ó-skrivað.

Journalisturin hevur rætt til nógvs stóri innlit í poli-tirapportirnar. Tað kann ald-rin verða ein spurningur um lúrnir hjá einum vakt-havandi, hvat pressan skal fáa at vita um eitt vanligt mál, eitt nú um uppláraða rúsdrekkakoyring ella up-pláraðan harðskap. Journa-listarnir kenna undantøkini í serligum málum og eru tá eisini skiljandi mótegis lög-regluni. Tað er ein spurn-ingur um leiðslurnar á teim-um ymsku fjölmiðlunum ynskja at hesi víðurskiptir verða broytt. Í Danmark ber næstan til at fáa fotoavrit av politirapportunum. Hetta ber eisini til í Føroyum, tí enn er politiið ikki yvirkikið og tiskil eru somu lógir galdandi sum í Danmark. Tí er tað bert ein spurningur hjá blaðunum og loftmiðil-unum at broyta støðu til hetta.

Eg veit ikki rættuliga hví lögregluskivingin er endað á einum so syndarligum støði heima í Føroyum og hvør hevur ábyrgdina. Hon hevur verið nøkulunda so-leiðis alt tað eg kann minn-ast. Tó eri eg sannsfýrdur um, at verða karmarnir hjá journalistinum broyttir, so-leiðis, at meira sum kann

Jústinus Eidesgaard, blaðmaður, sum í løtuni starv-ast í Singapore heldur, at fjölmiðlarnir heldur eiga at nevna persónar, ið gera einhvørja illgerð, heldur enn bygdina, hann kemur frá

skrivast verður latið frá politinum, samstundis sum nøvnini verða upplýst, so fáa vit eina betri, meira upp-lýsandi og í seinasta enda eina meira samfelagsgagn-liga skiving. Ein skiving, sum kanska hevur sissandi árin á kriminalitetin. Í øð-um londum trúgva teir hes-um.

Er nýggja skivingin, har bygdanavnið verður nevnt, eitt stig á leiðini at nevna nøvn á brotsmonnum, so er talan um framstig. Er hetta ikki tilfellið, so er lesarin verri stillaður við nýggja skrivilagnum.

Mangan verður nevnt at í Føroyum eru víðurskiptini so smá, og tí kunnu vit ikki hetta og hatta. Hetta er ein ógvuliga kærkomin undan-førsla, sum verður brúkt rættuliga besnissað. Nú eg eri so langt av landi skotin, siggi eg við ørvísi eygum. Víðurskiptini í Føroyum eru ikki lítil, tá tað passar okk-um og lítil, tá tað passar okkum betri. Í Føroyum eru víðurskiptini stór tá talan er um oljuvinnu, flogferðslu, ferðavinnu og skilaleysar fiskivinnuulögur. Vit lesa annars um at politikkarar í ramasta álvara tosa um at fáa eitt útvarp og eitt sjón-varp aftur at til hesi góðu 40.000 fólkinu. Men tá tað snýr seg um sakliga kunnan um brot á revsilógina, tá eru víðurskiptini smá. Tá eru vit ikki heimsborgarar longur.

Fyrr í hesi øðini, tá fólk-atalið var bert helvin av tí tað er í dag, tá nevndi Ting-akrossur og Dimma fult navn, tá skrivað var um brot á revsilógina. Okkara grannalond, eg kann nevna

eitt nú Hetland og Orkney-oyggjarnar, nevna nøvn í blaðunum og har verður hildið, at hetta hevur siss-andi árin á harðskapin og kriminalitet annars.

Eg dugi illa at siggja munin. Tað er í lagi, at teir sum vóru ákærdir í skipa-málunum í mánaðir vóru nevndir við fullum navni. Ikki nóg mikið við tað. Dagligu myndirnar gingu so nær, at tú kendi teir ákærdu betri enn títt egna andlit. Tú kundi fylgja við nær ein vágpírta hjá teimum ákærdu tók seg upp og nær hon gav eftir fyri trýstinum, nær hon brast. Her var ikki neyðugt við svørtum bjálkum fyri eyguni. Ongin skrivaði móti hesum, ongin mótmælti, ongin hugsaði um teirra næstu og soleiðis eigur tað at vera.

Men tað er ikki í lagi, at ein persónur, sum slær ein annan avlamman, ella sum fer út í ferðsluna og kanska fyri aðru ferð er orsök til at eitt menniskja doyri, verður nevndur við navni í blaðunum. Hann skal kelast fyri og goymast aftanfyri navn-loynu anonymitet. Her er talan um dupluttmoral, so tað forslær. Gott hevði verið at fingið eitt sakligt orða-skifti millum lesararnar um hetta evnið. Kanska eisini frá teimum, sum eru avvar-andi at persónum hinumeg-in lógina, bæði hvat harð-skapi, villari koyring og kriminaliteti annars við-vikur. Kanska eitt slíkt orð-askifti hevði leitt leiðslurnar á føroysku fjölmiðlunum á aðrar tankar.